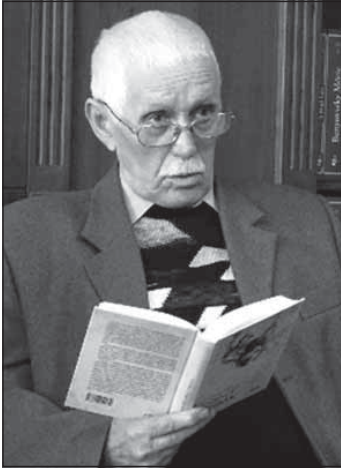

Nagy Zoltán Mihály

költő, író (Nagymuzsaly, Szovjetunió – ma: Ukrajna, 1949. április 8.)

(Villanások.) Észszerű kíváncsi: hetven évről hetven sorban. Ennél kisebb terjedelem némelyek szerint esetleg méltánytalan lenne, a nagyobb viszont biztosan szószátyárkodásra sarkallna.

A megszabott terjedelem akkor is feszesen kitölthető, ha a megszólított az eddigi életutat kísérő események, jelenségek közül csak tucatsnyit próbál pillanatokra felvillantani.

Hol másutt kezdhetném? Ifjúkoromban, ráeszmélve a létezés csodájára, a legnagyobb élményt az a felismerés jelentette, hogy *vagynak*. A „ki vagy és mi végre” gondjával még nem törődve kiscsikóként futkároztam, magam fabrikálta fakorsolyával siklottam patakunk jegén, madarásztam korabeli kölykökkel, megéhezvén

karéj kenyeret kértem, nyelvet öltve nagyanyámra, aki sápítózza sajnálta tőlem a vizes-cukros – mégis felségesen jóízű! – falatokat.

Első *hátborzongató* élményem bújócskázás közben esett meg velem. Csípőte szememet a kiszáradt patakmederben dúsan növe paprikafű, ezért a híd alá kúsztam be. Utolsóként találtak rám, bosszúból elzárták mindkét kijáratot. Sokáig hasaltam a szűk kürtőben, a kiúttalannak tűnő bezártságban egyre inkább elfogott a félelem, végül teli torokból ordítani kezdtem. Arra járó idősebb férfi szabadított ki, akinek arca-alakja ma is előttem, de – milyen gyarló az emlékezet! – két emberöltővel ezelőtt mintha vele együtt a nevét is eltemették volna.

A *teremtés* csodájával hét falu határában aranykezü asztalos- és kerékgyártóként ismert anyai nagyapám műhelyében szembesültem először. Órákon át pissenés nélkül figyeltem, hogyan lényegülnek át keze alatt otromba tuskók, hasábfák kézbe simuló szerszámnyéllé, bútorokká, szekerkerékké. Ma is azt gondolom, a legszebb csoda a teremtése, akár kézzelfogható, akár „csupán” szellemileg érzékelhető formában valósul meg. Bárcsak olyan *elegáns szakszerűséggel*, embert próbáló energiák mozgósítása nélkül tudnék alkotni, mint egykor Ferenc nagyapám!

1956 őszén első osztályos lettem. Utam az iskolába minden reggel a futballpálya mellett vezetett el. Október sokadikán veres csillagos katonai repülőgépek karvalyhada dübörgött el fölöttem, olyannyira alacsonyan, hogy hasra zuhanva rémülten belefúrtam arcomat a pálya megsárgult fűvébe.

Az *olvasás igényét* bibliás szüleim plántálták belém. Ők megmaradtak a Szentírásnál, engem messzebbre csábítottak a népmesék, a magyar és más népek irodalmi nagyjainak művei. Volt olyan könyv, amit mezei gyalogúton bandukolva olvastam, belebucskázva az ösvényt keresztező árokba. Máskor a heverőként szolgáló kiságyon elnyúlva *faltam* könyvet és szovjet gyártmányú fekete vályokenyeret.

Az *írásvágy* valószínűleg születésem óta bennem lappangott, mígnem – olvasmányaim és főleg az akkor még szokásos szomszédolás során közvetve szerzett élmények hatására – egyszer csak buzgárként feltörve igyekezett megvalósulni. Mindenekelőtt az idősebb férfiak történeteit próbáltam megjeleníteni, de „tollhegyre tűztem” saját nemzedéktársaim civódásait is, természetesen eszményített hősöket teremtve és velük azonosulva.

1968 tavaszán besoroztak katonának. A politikai tiszt – nyilván a váll-lapján sárgálló csillagocskák ragyogásából táplálkozó fenségtudattal – az első foglalkozáson szemünkbe mondta: „Azért vagytok itt, hogy megtanítsunk benneteket ölni...” Magyarozatként hozzátette: „Természetesen azokat, akik minket akarnak megölni.” A *barbarizmus* eme büszke kinyilvánítása sokunkat letaglózott, engem annyira, hogy kórházba kerültem, ahol a kezelés végén szolgálatra alkalmatlannak minősítettek.

Elmém háborgását később és egyebekben is a szükségszerűen ki-, illetve megismert *látszat* és *valóság* iszonyú különbözősége okozta, okozza ma is. Sokszor felrőttem a balsorsnak, hogy miért nem lehet a szomszédoló atyafiak közül bárki a falu, a kolhoz, a járás, az ország első embere, hiszen sokkal okosabban és hasznosabban intézne hivatali dolgokat.

Érettebb fejjel tudatosult bennem: a *kontraszelekció örök*, mert az ember eleve Isten *elfuserált teremtménye*. Épp ezért van, kell legyen az arra hivatottnak dolguk tollal és papírral, a művészet egyéb eszközeivel: *szembesíteni* saját fajtájukat elvetemült önvalójával. Attól kezdve hiszem, hogy az írás nem lehet külön bejárátú öncél, hiszen éppúgy *szolgálat*, mint istentiszteleten az ékes szóval elhangzó szentbeszéd. Vagy Illyés Gyula vélekedése: „Ami kimondva, azzal fel is oldva.”

Népem, kishazám fájoan sok megfogalmazni és kimondani való tragédia elszenvedője, túlélője. Arra vállalkoztam, hogy – felismerve az egy időre engem is megtévesztő sátáni hatalmak visszataszító lényegét – *hitelességre* törekedve, a tőlem telhető nívón megjelenítsem a velünk történtek borzalmait. Novel-lákban és első regényciklusomban *tetten érhető* ez a szándék. Fogadtatásuk kapcsán sikert említenek a hozzáértők, bár a második részt leszólják. Szerencsére egyformán jól tűröm az elismerő és a fanyalgó véleményeket. Második regényciklusom csaknem teljes agyonhallgatása sem hozott ki a sodromból, bár az abban megrajzolt, a *gondolkodás* csodáját megkapó természetességgel művelni képes öregember súlyosan *elmarasztalja* a talmi értékek fogságába vágyakozó embertársakat, a köz- és hitélet irányítására alkalmatlanná vált ősi és jelenkori intézményeket.

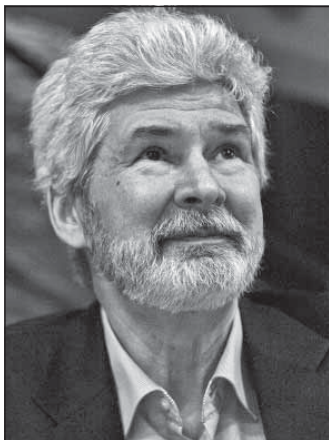
Itt, a megengedett terjedelem felső korlátja előtt megtorpanva bevallom: fogalmam sincs arról, hetven halmon túl mi történhet még velem, mi telhet még tőlem. Egyvalami biztos: „*Ám legyen. Zokszó nélkül / viselem, ha Isten félretesz. / Hogy jöttem és elmegyek, / nincsen abban semmi érdekes.*” (Idézet saját magamtól.)

Nagy Zoltán Mihály

Reményi József Tamás

szerkesztő, kritikus (Debrecen, 1949. április 10.)

A Hajdúságból elszármazott pesti kiskamaszként, a gyerekbetegségek piros cédulás elzártságában temérdek meghitt délelőttöt töltöttem a mennyezetig érő könyvespolcok elé tolt ágyban (a Visegrádi utcai udvari lakásban nemhogy könyvtárszoba, de gyerek-, háló- és nappali szoba sem volt, két helyiség nyílt egymás-

ba), a polcokról taláломra leemelt könyvek és némi csokoládé (ünnepi esetben egy doboz Macskanyelv) társaságában. A Magyar Földrajzi Társaság bordó könyvei és a Gondolat Kiadó új, Világjáró sorozatának kötetei ebben az idillben meghatározó szerepet játszottak: felfedeztem velük a világot. De adódott másféle felfedezés is. A kisiskolásként sorra vett (zöld) Gárdonyik után kíváncsivá tett egy borítólappal nélküli könyv: Reymont *Parasztokja*. Egy este aztán lelkesen rontottam be ugyancsak ágyban olvasó szüleimhez: micsoda nagy regény ez, hogyhogy erről a Reymontról nem hallani! Hát, Nobel-díjas, mondták mosolyogva. Az önfeledt műélvezet és a „szakmai” önérzet találkozásának pillanata volt ez, s elmondhatom, hogy egész szerkesztői-kritikusi pályám ennek jegyében telt: kortárs szerzők és művek felfedezésének kockázatával és megunthatatlan gyönyörűségével.

Már gyakorló tanári hónapjaimban kaphattam ebből előleget: a Radnóti-gimnáziumban átmenetileg a tanítványom volt Márton László, koraérett

és tehetséges diák, megmutatta jelentős mennyiségű írását... Első könyvkritikámat egyetemista diáktársam, Csaplár Vilmos bemutatkozó kötetéről írtam a Napjainkba, ahol 1971-től Kabdebó Lóránt rovatvezetésével rendszeresen publikálhattam. 1975 könyvhetén egy tök ismeretlen szerző *Sors-talanság* című regényét

méltattam. (Spiró – egyébként jogos – háborgása előtt is voltunk néhányan, akik fölfigyeltünk a szerző újdonság elbeszélői erényeire, csak épp fogalmi készletem, legalábbis nekem, nem volt az érveléshez. Sajnáltam később, hogy Kertész-monográfiájában barátom, Szirák Péter félreolvasta ezt a dolgozatot, elismerte maga is.) Elemmentáris élmény volt a hetvenes években Hajnóczy Péterrel, Bereményi Gézával irodalmi riportot készíteni, Újvidéken megismerkedni a *Cuniculus*szal egészen fiatalon berobbanó Balázs Attilával, a későbbi Új Sympó-s főszerkesztő Sziveri Jánossal. Mindannyian pályám meghatározó alakjai lettek s maradtak. (A földjéről száműzött, majd korán meghalt Sziveri névvel alakult irodalmi társaság tagjaként a kilencvenes évek elejétől az évente odaítélt Sziveri-díjjal is a pályakezdő teljesítmények fölmutatását szolgálhattam, szolgálhatom máig; például a jóformán ismeretlen Háy János kapta 1993-ban, Szálinger Balázs 2000-ben.)

A Mozgó Világ ideje, mondanom sem kell, maga a felfedezésorgia

volt 1979 és 1984 között, szerkesztői működéseim euforikus korszaka. A Mozgó eltaposása után nagy szerencsémre Létay Vera Filmvilágjában folytathattam a lubickolást; legelső munkáim egyikeként Jeles András Madách-adaptációjáról szervezhettem szenvedélyes hangú vitát a Király István és Balassa Péter közötti sávban...

Tíz évig gazdája lehettem a legnagyobb magyar versrovatnak: a Magyar Rádió *Első közlés* című, kezdetben hetente többször is elhangzó műsorában több ezer vers nyomtatás előtti „ősbemutatóját” tarthattuk, s nemcsak a legnagyobbak éppen készülő köteteit kísérhettem így végig szinte darabról darabra (Oravecz Imre alakuló *Halászóemberét* vagy Takács Zsuzsa virágzását a kétezres években), hanem itt ismerhette meg a nagyközönség például Röhrig Géza vagy Grecsó Krisztián korai verseit.

Ezzel párhuzamosan egy könyvkiadó, a Palatinus szerkesztőjeként is hódolhattam szenvedélyemnek. Utolsó büszkeségem, hogy két kötettel újtjára bocsáthattam az utóbbi évtized talán legjelentősebb novellistatehetőségét, Szvoren Edinát.

A Palatinus kiment alólam (mint amikor a vízilabdakapus alól, úgy-

mond, kihúzzák a sámlit), de makacs természet vagyok, úgy látszik, mert a Katolikus Rádióban 2018-ban is futott egy sorozatom a 2010-es években feltűnt fiatalokról...

Itt látható fényképem is, Szarka Zoltán nekem kedves felvétele, stílszerűen egy díjátadón készült: 2014-ben adtuk át (Merényi Ágnessel és Závada Pállal) a Békés Pál-díjat elsőként Tompa Andreának, a *Fejtől s lábtól* szerzőjének. (Talán megbocsátható indiszkrétció, ha elmondom: máig bennem él az emléke, ahogy Andrea még levonatban átadja a művét az Alexandra Nyugati téri kávézójában, s néhány napra rá már lelkesen íméleztem kurátortársaimnak...)

Ami nagyon fáj: ebben a születésnapi összeállításban (is) együtt kéne szerepelnünk egyetemi csoporttársammal, szerzőtársammal, barátommal, Tarján Tamással, hisz ő szintén idén lenne hetven – de már nem ünnepelehetek vele. Közös kötetünk – irodalmi paródiáink, műelemzéseink – sora egész felnőttéletünkben egyben a felfedezőút közösségét jelentette. Most tovább, egyszül.

Reményi József Tamás

Hetvenesek évkönyve – így hívjuk magunk között a Napút e számát. A hetvenesek estje – koronázza személyes egymásra ébredésükben emberi szépen a jubiláns kiválóságok együtt szereplését: 1928-tól minden esztendőben. Húsz éven át Tarján Tamás „vezényelte le” a mintegy százötven percek – rögtönzésekkel teli beleérző felkészültséggel elegánsan. Felejthetetlen találkozások.

És maga már nem érthette meg, hogy ő is az ünnepeletek között legyen.

Gedó György

ökölvívó, edző (Újpest, 1949. április 23.)

Fotó: Róth Tamás

A Fóti úti zsinagóga lépcsőjén találtak rám újszülöttként. Innen elvittek az újpesti kórházba, majd különféle nevelőszülőkhöz kerültem. Engem az ország nevelt és pénzelt, soha nem szenvedtem különösebb hiányt anyagiakban.

Általános iskolai tanulmányokat Békéscsabán folytattam, okleveleket is ott szereztem autogén és villanyhegesztői szakmában. Akkor voltam 18 éves. Azóta Békéscsaba díszpolgára lettem.

Első komoly munkahelyem a Magyar Hajó- és Darugár, szovjet megrendelésre készítettünk 3600 tonnás tengeri szállítóhajókat. 1969-ben azzal a hajóval utaztam Koppenhágába versenyre, amelyet mi gyártottunk annak idején.

A sportot 1956-ban, közvetlenül a forradalom előtt Békéscsabán, az Építők ökölvívó szakosztályában, alig hétévesen kezdtem. Először 1963-ban a Magyar Pamut ökölvívó szakosztályában jósolták

meg az edzőim – Szigeti Ferenc és Szalay László mester –, hogy még olimpiai bajnok is lehet belőlem. 1967-ben a Vasasban Adler Zsigmond oltalma alá kerültem. Zsiga bácsi (Papp Laci edzője) nevelt, apám helyett apám volt.

Ekkor kezdődött a komolyabb pályafutásom, noha még nem volt versenyzési engedélyem sem. Mire ezt fölfedezték, már végigvertem fél Európát. Így kerültem ki az 1968-as mexikói olimpiára. Sajnos, ott leégett a magyar csapat, én sem hoztam a legjobb formámat. A csorbát a '69-es bukaresti Európa-bajnokságon sikerült kiköszörölni: két aranyéremmel tértünk haza. Szép emlék Bukarestből az Operaház akkori vendéggjátéka, a *Bánk bán*. A társulat – sike-reinkről értesülve – minket is meghívott, és máig felejthetetlen számomra, amikor Simándi József a *Hazám, hazám* kezdetű áriát énekelte. A bukaresti magyarokkal együtt, a zsúfolásig megtelt bukaresti operaházban állva és könnyezve hallgattuk a művészt.

1971-ben Madridban nyertünk Kajdi Jánossal, Badari Tiborral egy-egy aranyérmet. Ezután kétszeres Európa-bajnokként készültem a müncheni olimpiára. Ma már tudjuk, hogy ez volt az újkori történelem legsötétebb olimpiája, ekkor gyilkolták le a Fekete Szeptember terrorbrigád tagjai az izraeli

sportolókat, és öt percen múltott, hogy mi ketten Zsigával megmenekültünk. Sőt, miután az Olimpiai Bizottság elnöke a játékok folytatása mellett döntött, megnyerhettem a századik magyar olimpiai aranyérmet. Földi Imre kapta a kilencvenkilencediket.

1973-ban törvényellenesen (már elmúltam 24!) elvittek katonának két évre. A '74-es kubai világbajnokságra nem biztosítottak felkészülési lehetőséget, el is vesztettem a meccset az egyébként teljesen szabálytalanul, de Castro engedélyével mérkőző Hernandezzel szemben.

Az edzői tevékenységemet is '74-ben kezdtem a Vasasnál. Száz gyerekkel dolgoztam, miközben magam is edzettem, tehát tanítva tanultam, versenyeztem. Majd következett a moszkvai olimpia. Az egyetlen olyan magyar sportoló vagyok, aki négy olimpián vehetett részt.

A moszkvai olimpia után polgári pályára léptem, társadalmi és szociális problémák megoldásában segédkeztem, és az ökölvívás szervezetének a működtetésében is részt vettem.

Három gyermekem van, gyönyörű szép kis unokám, Dorina most másfél éves. A célom a jövő nemzedékek nevelése a magam szakterületén, hogy megtalálják azt az utat, amely számukra is nemzetközi sikereket tud biztosítani.

Szőnyiné Szerző Katalin

zenetörténész (Sopron, 1949. április 24.)

Mottó: „A kőszén mozgatja a világot.

...ez teszi lakhatóvá

a mindinkább elhidegülő Földet...

Azért a neve fekete gyémánt.”

(Jókai Mór)

(Arcképvázlat fekete gyémánttal.)

Amikor megkaptam Szondi György szerkesztő úr megtisztelő felkérését, hogy 70. életévemhez közeledve írjak 70 sort a pályámról, jó diák módjára átlapoztam az előttünk járó '48-asok kötetét. A muzsikuskok szinte mind ismerőseim, pályatársaim, akikkel középiskolás korunk óta párhuzamosan fut a pályánk. Ahogy átolvastam az írásaikat, különös érzés fogott el: ugyanazt a történetet olvasom. Más-más változatban, de a magamét. A szüleink többnyire mind a Nagy Háború után születtek, s egy rövid gyermek- és kamaszkor után a második világháborúban értek felnőtté. Szörnyű traumák és veszteségek érték őket. Általában

semmijük sem maradt a pusztai életükön kívül, s amikor egymásba szerettek, összeházasodtak, s mi 1949-ben megszülettünk, remélték, hogy egy jobb világ vár a gyermekeikre. Közös az is, hogy a szüleink nem mentek el az országból sem 1945-ben, sem 1956-ban, vagy ha elmentek is, visszajöttek. Rendíthetetlenül hitték, hogy ez az ország a hazájuk, itt van dolguk, sorsuk, s hogy a túlélés, a felemelkedés, a siker alapja mindig csak a becsületes munka lehet.

Azt mondják, az ember sorsának néha postacíme van. A Lővérek (vagy német eredetű helyi elnevezéssel Lőverek) alatt, egy gyönyörű elhagyott villában születtem, melyet Füredi Oszkár, a város neves építésze épített. Születésnapom sajtója teli volt győzelmi jelentésekkel és a Mindszenty–Estterházy-per baljós részleteivel. A várható időjárás hűvös éjszakát, meleg nappalt jósolt. A városok május elseje ünnepére készültek.

Mondhatnám, hogy a gyerekkorom szinte eseménytelenül telt el. Kishúgommal mindig együtt voltunk, szinte minden létező gyerekbetegségen átestünk, és a Felvidékről szüleivel együtt kitelepített bányamérnök édesapánkat az ötvenes években igen gyakran áthelyezték. Nagyon sokat költözködtünk. Sopronból Pecesre, onnan Lyukóbányára, Lyukóbányáról Komlóra, Komlóról 1953-ban a metrőépítés miatt az Újlipótvárosba. Két elementáris élmény ért azonban: szüleim négyéves koromban becsentek a *Trubadúr*ra és a *Carmen*re a Margitszigeten. Az operairodalom két remekműve rabul ejtett, jó muzsikát keresve akkortól mindig a rádió állomás keresőjét forgattam, és a közlünkben lakó régi soproni ismerős, Botvay Margit zongoratanár tanácsára szüleim beírtak egy körüti zenei ma-

gánóvodába. A felnőttek azt suttozták, érdemes zenét tanulnom. 1956 vérzivataros ősze után azonban minden megváltozott, füstbe mentek a zene-tanulással kapcsolatos álmok. 1957 májusában kiköltöztünk Törökbálintra, s az Ady Endre utcában 1974-ig, férjhezmenetelemig tartósan otthonra találtam.

A Bálint Márton által vezetett Törökbálinti Általános Iskolában csodálatos nevelőtestület működött, és nagyon sokat tanultam a gyerekektől, a közelemben élő felnőttektől, akik valamilyen módon szintén a kitelepítettség, „gyűttmentség” százféle megpróbáltatásától szenvedtek. Hamar megtanultam, hogy ne a vagyoni külső jelek, ruházat, módos ház alapján ítélem meg az embereket, hanem a munkájuk és cselekedeteik alapján. Szervezett zenei oktatásra csak tízéves koromtól járhattam, de zongoránk nem volt. Két évig egy közeli baráti családnál gyakorolhattam. Két év alatt három-négy év anyagát végeztem el. Majd ismét feltűnt Botvay Margit tanárnő, aki a szüleim kérésére meghallgatott és útba igazított. Részletre zongorát vásároltunk, s gondos felkészítés után felvettek a XI. kerületi, Fehérvári úti zeneiskolába. A Székely Arnold-növendék Borbás Pálné, Juci néni tanított zongorára, mintegy tíz éven át ő készítette fel a Veres Pálné Gimnázium mellett Gergely Ferenc osztályába, az orgona szakiskolai felvételire, majd a zenetudományi tan szakra, később a zeneakadémiai zongora-záróvizsgára, s magára az életre, szinte minden élethelyzetre.

Szüleim a hangszergyakorlás, olvasás mellett nagy hangsúlyt helyeztek a nyelvek taníttatására. Gyakran hoztak fel példákat arról, hogy a háború alatt azok menekültek meg, akik oroszul is, németül is jól tudtak. Én

azonban nem a háborúra, hanem a békére készültem. Hamar beláttam, hogy Veres Pálné-s angol tagozatos érettségim, majd angol nyelvvizsgám után minél előbb németül is meg kell tanulnom, ha a Zeneakadémia zene-tudományi szakára jelentkezem. Szabolcsi Bence, Kroó György, Ujfalussy József, Kurtág György növendékeként sikeres zeneakadémiai felvételi vizsgám után (1969) professzoraim hatására Verdi miatt olaszul, Liszt miatt franciául kezdtem el tanulni. A külföldi diáktáborok, zeneakadémiai éveim alatt átélt weimari, kismartoni élmények, majd két jugoszláviai nyaralás azután kirajzolta, mit is szeretnék a muzikológusdiploma után csinálni. 1974-ben Legány Dezső osztályára jelentkeztem az MTA Zenetudományi Intézetébe, aki a magyar zenetörténeti osztályon a Liszt- és Erkel-kör kutatási feladataiba vont bele. Elsőként a méltatlanul elfelejtett Liszt-Wagner-famulus, Mihalovich Ödön zeneszerző és zeneakadémiai igazgató életművére irányította a figyelmemet. Majd jött a többi elfelejtett életmű, id. Ábrányi Kornélé, Dohnányié, Hubayé. Életem fő szólama azonban a nemzeti dallamok, a *Himnusz*, *Szózat*, *Rákóczi-induló*, Brahms *Magyar tán-*

cainak a forráskutatása lett. Nagy család támogatott ebben, fizikus férjem, cseperedő fiaim, később családjaik, két unokám.

Egyszer megkérdeztem Édesapámat, miért is lett ő bányamérnök. „Gömörből jöttünk – mesélte –, s már maga a Gömör szó is szemet jelent.” Sok arrafelé a szénbánya. „A bányászok meleget és világosságot visznek az emberek életébe” – mondta egyszerűen. Édesapám mintájára valahogy hasonlóan fogalmaztam meg a magam számára is a saját életfeladataimat. Bármilyen kihívások elé állított is a sors – a Zenetudományi Intézet után a Zeneakadémia Könyvtárában, majd a Zeneműkiadóban dolgoztam, végül húsz évig az Országos Széchényi Könyvtár Zeneműtárának munkatársaként (15 évig a tár vezetőjeként) mások mellett az Esterházy-, továbbá az Erkel- és a Liszt-gyűjtemény őre voltam –, a zene erejével, a gyarapított, feltárt, megőrzött, bemutatott művek, sokszor ismeretlen remekművek világító erejével meleget és fényt kívántam vinni az emberek életébe.

Ödön Mihalovich

Pannonhalmi Zsuzsa

keramikusművész (Újpest, 1949. április 29.)

A diploma után (1969–1974, Magyar Iparművészeti Főiskola) az Iparművészeti Vállalat Kerámiaüzemének tervezője lettem. Kis szériás prototípusokat terveztem. Alkalmam volt porcelán, félporcelán alapanyagra különböző agyagmázakat, új máz- és alapanyag-kísérleteket végezni, és az eljárást a gyakorlatban alkalmazni. Terveim között készletek, tárgyegyüttesek, növénytartók, építészeti burkolattervek szerepeltek. Feladataim közé tartozott a Török Pál utcai Művészeti Szakközépiskola esti tagozatán kerámia szakos diákok tanítása.

Péceli műtermemben önállóan dolgozom 1979 óta. Két terület fontos számomra: az építészethez kapcsolódó plasztikai munkák, önálló teret meghatározó szobrok, építmények és a finom,

nagyon könnyed porcelánok, plasztikák, használati tárgyak stb. A magyarországi kerámiaművészeti alkotótelepek munkájában rendszeresen részt veszek, így Siklóson a *Kerámia a kertben* című programban dolgoztam. Kecskeméten a Nemzetközi Kerámia Stúdióban legalább tíz alkalommal dolgoztam ösztöndíjasként.

Nekem jutott az a feladat 1996-ban, hogy létrehozzam a Vásárhelyi Kerámiaszimpozíriumot. Hódmezővásárhelyen – Közép-Európa legnagyobb kerámia-központjában – kiváló technológiai háttérrel, 21 éve működik a szimpózium (17 országból 250 művész volt a vendége). A vásárhelyi tapasztalat számomra mint művész számára nagyon jelentős, hiszen a programokban az aktív részvétel sok új információt, tudást jelent. Ez a tudás (technikai, régészeti, néprajzi, restaurátori, történelmi, művészettörténeti...) beépül az egyéni művészeti munkámba, gazdagítja azt.

A szimpózium megtartása mellett 2005-ben elindult a 12 hónapon keresztül működő Hódmezővásárhelyi Kerámia Művésztelep és a Művészeti és Oktatási Központ. Ma Nemzetközi Kerámia Központ néven fogadja a világ minden részéről a keramikusművészeket.

Díjak: VIT pályázat (1976), a Magyar Művészeti Alap nívódíja (1982), Gádor-díj (1994), Ferenczy Noémi-díj (1996), Ipari formatervezési pályaművek kiállítása, miniszteri dicséret (1998), Pécel város díszpolgára (2000), érdemes művész (2013).

Külföldi tanulmányutak: Hollandia, Svájc, Jugoszlávia, Csehország, NSZK, NDK, Németország, Szlovénia, Szlovákia, Franciaország, Horvátország, Bulgária, Szerbia, Bosznia-Hercegovina, Ausztria, Belgium, Luxemburg.

Köztéren áll 35 művem. Számos csoportos és 25 egyéni kiállításon vettem részt (legutóbb a Vigadó Galériában, 2017).

Pannonhalmi Zsuzsa